

BEVRIJDINGS DAG

Van George Saunders verschenen ook bij De Geus

Lincoln in de bardo

Vos 8

Een duik in een vijver in de regen

GEORGE SAUNDERS

BEVRIJDINGSDAG

VERHALEN

Uit het Engels vertaald door Erik Bindervoet
en Robbert-Jan Henkes

DE GEUS

Dit is een fictief werk. Namen, karakters, plaatsen en gebeurtenissen zijn ontsproten aan de verbeelding van de schrijver of worden fictief gebruikt. Elke overeenkomst met historische gebeurtenissen, bestaande personen, dode dan wel levende, of bestaande plaatsen berust geheel op toeval.

Voor zijn aandeel in deze vertaling ontving Erik Bindervoet een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel *Liberation Day*, verschenen bij
Random House

All rights reserved including the right of reproduction in whole
or in part in any form.

This edition published by arrangement with Random House, an
imprint and division of Penguin Random House LLC

Oorspronkelijke tekst © George Saunders, 2022

Nederlandse vertaling © Erik Bindervoet, Robbert-Jan Henkes
en De Geus bv, Amsterdam 2022

Omslagontwerp Jan Hamstra en Paul Pollmann

Omslagillustratie © Jan Hamstra

Typografie binnenwerk Perfect Service

ISBN 978 90 445 4801 3

NUR 302

Voor Paula

INHOUD

Bevrijdingsdag	9
De doortastende moeder	79
Liefdesbrief	113
Iets op het werk	125
Mus	153
Lijkeneter	163
Moederdag	199
Elliott Spencer	229
Mijn huis	261

BEVRIJDINGSDAG

Het is dag drie van Interim.

Een tamelijk lang Interim, voor ons.

Heel de dag vragen wij ons af: Wanneer komt meneer U. terug? Naar Podium? Zijn de Untermeyers (meneer U., mevrouw U., volwassen zoon Mike) tevreden? Indien ja, waarom? Indien nee, waarom niet? Wanneer wordt ons volgende keer gevraagd te Spreken? Over wat, in welke smaak?

Vurig vragen wij ons af. Ofschoon niet hardop. Want er kan Straf zijn. Men kan worden Ontprikd ten overstaan van de geschrokken anderen en worden overgebracht naar een tamelijk Strafoord. (Hier bij de Untermeyers een hok in de tuin.) In Straf zit men in duisternis tussen schoffels. Men kan praten. Maar kan niet Spreken. Hoe kon men? Om de specifieke verrukking van Spreken te genieten moet men Opgeprikd zijn. Op de Spreekwand.

Anders spreekt men zo.

Zoals ik nu tegen u spreek.

Alledaags, ongeïnspireerd, zonder greintje schoonheid.

Wij horen meneer U. de gang door komen en vragen ons af: Zal vanavond Gezelschap zijn?

Maar nee. Spoedig ontdekken wij dat het slechts Repetitie is. Meneer U.'s intentie: jammen.

'Ted, waar zit je, wat doe je?' informeert mevrouw U. met de boze stem elders in huis.

'In de Luisterruimte,' zegt hij. 'Ik jam.'

'Nee hè,' zegt zij.

Men krijgt een bijzonder gevoel wanneer meneer U. je jouw Puls verzonden heeft maar die is nog niet volledig gearriveerd. Als een voordroom of déjà vu is hoe Craig en Lauren en ik het beschreven op de zeldzame gelegenheden dat wij, met gevaar van Straf, onder onszelf spraken. Zo gauw je de Puls volledig ontvangen hebt, komen jouw woorden, niet beoogd maar wel degelijk vloeiend door jou, opgericht als het ware op jou als fundering, aangejaagd door de Puls, gevormd naar het verkozen Onderwerp, zodat wanneer meneer U. zeg Nautisch heeft ingebeld, diegene die hij heeft verkozen om eerst te gaan plotseling van Nautische zaken zal beginnen te Spreken, geheel naar eigen smaak doch buitengewoon veel dwingender dan in Onopgeprikte staat. Meneer U., jammend, kan verkiezen ons allen simultaan Nautisch te laten Spreken; fluisterend dan wel zeer luid; kan Zwenken van rechts naar links (van Craig naar Lauren naar mij, conform onze huidige Opstelling), waarbij elk van ons om beurten onze eigen draai aan Nautisch geeft.

Vanavond heb ik het voordroom/déjà-vugevoel en *Over de glibberige uitgestrektheid van het opperdek overbellend van de zoveelste breker, roep ik dan plotseling uit, te midden van een waarlijk Babel van geschreeuwde stemmen in menigerlei taal en tongval, grijpen en lossen behaarde handen glibberig geregende masten terwijl de regen dwars het donkerhouten dek gelselt gaderd met antieke touwen groenig van schimmel onder de*

gelaarsde voeten die rennen ter redding van een falende knoop of steek of worp terwijl elke knaap zich afvraagt of hij de storm zal overleven of een claustrofobisch verstikken zijn lot is en zinkt hij diep om naar kapitein Jas de dieperik in te gaan met zijn rijk betentakelde afgrondscheepsels van de...

Terwijl ik Spreek voel ik de blikken van deelneming, van medelijden, afkomstig van Craig en Lauren, blikken die lijken te zeggen: Ofschoon we je niet precies kunnen volgen, doe je het goed, Jeremy, goed Gesproken, je doet duidelijk je best te Spreken van Nautisch, en als het resultaat wat vaag en moeilijk te ontleden is, dan is dat te wijten aan meneer U., die kennelijk je Bloemrijkheid te hoog heeft gedraaid.

Maar ze durven me niet te hard te oordelen.

Want spoedig zullen ook hun Pulsen arriveren.

Tijdens Pauze blijven wij Opgeprikt, wij rusten. Onze huidige Stand: armen en benen wijd uit elkaar, in de vorm van de letter X, elk van ons hangend in een licht uiteenlopende hoek.

Als sterren, of een drietal luitjes die van heel hoog komen vallen.

Meneer U. komt terug met bier en chips.

‘Ik denk,’ zegt hij. ‘Stad. Stadsgezicht. Wat denken jullie?’

De Straf voor spreken geldt permanent en wij knikken slechts, waarmee wij willen zeggen: Zeker, zeker, Stad klinkt goed.

Met Bedieningspaneel kan meneer U. vele schakeringen van Spraak samenstellen. Het is niet alleen Stad waarover ik nu (weer als eerste, merk ik tot mijn genoegen op) begin te Spreken; het is Stad plus Droevig plus Zomer; een do-

minante inkleuring van groenblauw; Stad noord-zuid aangelegd langs een brede rivier. Ik moet Spreken in korte, krachtige zinnen. Lauren, in mijn voetspoor, Spreekt ook over een noord-zuid geneigde, rivieromspannende Stad, maar plus Honger, Regen, Exaltatie: haar hele Passage bestaat uit één lange zin. Craig is Stad oost-west aangelegd, wit, Winter, rivierloos, onder de voet gelopen door katten, met afwisselend korte en lange zinnen, en aan het besluit van zijn Passage begint hij te rijmen, of te trachten te rijmen, en tevens Spreekt hij, of doet een poging tot Spreken – meneer U. probeert hem te laten Spreken – in vijfvoetige jamben (!).

Als Finale Spreken we alle drie tegelijkertijd over onze Steden terwijl meneer U. ons Crescendo inbelt, zodat na afloop alle drie onze kelen bijzonder zeer doen, zo energiek laat meneer U. ons aan het slot Spreken.

Meneer U. heeft Opgenomen. Hij speelt ons een flard voor. Is tevreden. Derhalve zijn wij tevreden. Wie zou er niet tevreden zijn? Nou ja, mevrouw U. Hij roept haar binnen, speelt haar de flard voor.

‘Dat zijn lukrake geluiden, Ted,’ zegt zij voor zij naar buiten loopt.

Wij kijken nauwlettend naar meneer U. Is hij gepeerd? Hij maakt die indruk. Maar gelooft nog steeds in ons. Dat zien wij aan zijn glimlach, die zegt: Heeft ze ooit een stuk van ons mooi gevonden?

En wij glimlachen terug: Nog nooit.

Meneer U. bestijgt de trapleer en stopt in alle drie onze monden een hoestbonbon. Jean, de meid, komt binnen met drie sponzen aan stokken, waarmee zij onze lippen bevochtigt, en dan is het Diner, en zij voedert ons door onze Persoonlijke Voederbuizen te koppelen aan de drie-

koppige Hoofdvoederbuis die uit haar grote pot Diner-
melange komt.

Verwijdert zich dan om haar boek te lezen terwijl wij
Dineren.

Ofschoon zeer van keel zijn wij uitgelaten: Interim is
voorbij.

Opnieuw voelen wij ons nuttig, creatief, deel van een
team.

's Avonds laat piept de deur. Mevrouw U. komt binnen in
nachtgewaad. Ze stapt direct op mij af, als altijd.

'Jeremy,' fluistert zij. 'Ben je wakker? Ik wil je niet sto-
ren. Maar.'

'Ik ben wakker,' fluister ik.

Langzaam, teneinde stilte te bewaren, rolt ze Podium
dichterbij, stelt hem in. Ze steekt een microfoon in een
standaard bij mijn lippen en tooit zich met een koptele-
foon om de anderen niet te storen of meneer U. opmerk-
zaam te maken. Tegenover me gezeten op de vloer reikt ze
naar achter en boven om op Bedieningspaneel te drukken
op Start.

Vanavond is het Landelijk plus Antiek; ondertonen van
Ontsnapping.

Ik begin te Spreken (of liever gezegd, conform haar
Instellingen, te Fluisteren in de microfoon): over haar
Schoonheid, en wij ontmoeten elkaar aan een bladstil
meer in Italië; in eenvoudige, objectieve zinnen, want wij
zijn boerenmensen; over de verafgelegen heuvelen waar-
over wij ooit, beloof ik haar, zullen wegtrekken; meer
over haar Schoonheid; met werkelijk hoge Detaillering,
en wanneer ik haar Schoonheid beschrijf (haar heupen,
haar borsten, hoe haar haar valt over haar schouders in het

vroege morgenlicht, hoe ik me voel als ik haar tegenover me aan de dorpsstafel zie op feestdagen) merk ik dat ik seksueel opgewonden raak, net als zij, maar ook dat ik, als ik het zo mag zeggen, verliefd op haar begin te worden, zoals zij geloof ik verliefd op mij begint te worden, zelfs al wil haar familie, haar boerenmensenfamilie, er niets van hebben omdat ze gekoppeld is aan een eigenwijze drol van een kerel, zoon van de rijkste familie uit het stadje, en wanneer wij hand in hand door een kudde schapen wandelen toebehorend aan zijn familie, die ook de molen in de verte bezit, leunt ze tegen mij aan, wat zoveel wil zeggen als (dit alles Fluister ik in de microfoon): Ik wil hem en zijn schapen niet, ik wil jou alleen.

Eén nieuw Onderdeel vandaag: een storm komt opzetten. Spoedig zijn wij doorweekt en ik ontdoe me van mijn bovenkledij en drapeer die over haar frêle schouders. De storm is van haar; hij staat in haar Instellingen, onderdeel van Landelijk. Maar de kledingdrapage is van mij; die lever ik en ik zie dat het haar bevalt, de echte haar tegenover mij in kleermakerszit.

Dan, onder een waterval, of eigenlijk opzij ervan, bedrijven wij de liefde, en ik beschrijf het goed, en ofschoon ik Opgeprikt ben en mijzelf niet kan aanraken, is mevrouw U. niet Opgeprikt en kan zichzelf wel aanraken, hetgeen zij ook doet.

Zoals vaker het geval is vraag ik mij af of het niet bij mevrouw U. opkomt, zo gauw zij op die wijze verlicht is, om op te staan, op mij af te stappen en mij te verlichten.

Maar nee. Het komt niet bij haar op. Nooit bij haar op. Het is nog nooit bij haar opgekomen.

Hetgeen, denk ik altijd als mijn opwindning is teruggeveken, misschien maar goed is ook.

Zij komt slechts met een schok overeind, zet de koptelefoon af en rolt, bijna met spijt, Podium fluks terug naar waar het stond, zet de Wijzers op hun oude plek, loopt naar Lauren, dan naar Craig en beschijnt ze met het zwakke licht van haar mobieltje om te kijken of ze wakker waren tijdens het zojuist voorgevallene. Zoals gebruikelijk concludeert ze van niet. Soms klopt dat. (Paradoxaal genoeg mogen wij de hele dag Opgeprikt en roerloos zijn, maar toch zijn wij 's avonds altijd afgepeigerd.) En die keren dat ze wakker waren, deden ze snel of ze sliepen zodra zij met haar mobieltje naderbij kwam, zodat zij zich nergens druk om hoefde te maken.

Al deze vier jaar is zij niet één keer voor Craig gaan zitten. Alleen voor mij. En de laatste tijd is zij vaker en langer voor me gaan zitten, zozeer dat soms de bleke voorbode der dageraad – een reepje geel licht dat binnengluurt achter wat naar onze indruk ooit een raamkozijn was maar nu is dichtgetimmerd, hoewel niet al te best – op haar schoot valt en zij opspringt en mompelt, bijvoorbeeld: 'Jezus-christus, nu al ochtend?'

Zij is langzaam, geloof ik althans, voor mij aan het vallen. En ik voor haar. Toen ik voor het eerst begon te Spreken over haar Schoonheid waren het, goed, hoofdzakelijk de Instellingen. De Instellingen zeiden: Jeremy, Spreek – en kijk me aan – over mijn Schoonheid. Ook had zij mijn Detaillering altijd op hoog gezet. Door zo dikwijls en met zo'n hoge Detaillering te Spreken over haar Schoonheid, werd haar Schoonheid echt voor mij; viel haar Schoonheid mij op. (Zij is werkelijk heel Mooi.) Naarmate ik tot haar steeds vuriger over haar Schoonheid begon te Spreken (ik voelde meer vuur omdat ik haar Schoonheid met

grotere Detaillering zag en er daarmee met grotere precisie over Sprak), kreeg zij, op de plek op de vloer waar zij zat, steeds vaker een zekere zachte uitdrukking op haar gezicht, een uitdrukking van opwinding, jazeker, maar ook een van liefde. Geloof ik althans.

Zij spreekt zelden tot mij. Ik weet niet wat er in haar hart omgaat. Voelt zij liefde voor mij? Wanneer ik niet tot haar Spreek? Wanneer zij zich bijvoorbeeld elders in huis bevindt, in gedachten verzonken, haar dagelijkse dingen doet?

Ik weet het niet.

Maar ik weet wel dat ik in heel mijn leven van niemand zo'n allesovertreffende indruk van Schoonheid heb gekregen als van mevrouw U. op het moment dat ik, Gepulst, met hoge Detaillering kom te Spreken over haar Schoonheid en zij zo naar mij opkijkt dat je zou zweren dat zij van mij houdt.

Gaat die indruk weer voorbij? Ja.

Maar hij blijft in zekere zin ook.

Dat wil zeggen: ik denk dezer dagen voortdurend aan haar, en ik heb het gevoel dat ik van haar houd zelfs op momenten dat ik niet tot of over haar Spreek en zij nergens in de buurt is.

Vanmorgen kwam meneer U. langs.

'Gezelschap vanavond,' zegt hij. 'We doen Stad.'

Derhalve: een lange, bange dag. Wij zouden het liefst Repeteren. Maar meneer U. moet naar zijn Werk. Wat ik doe is voorbereiden: denken aan Stad, heel de dag. Zo gauw wij beginnen zijn wij het overwegend. Ons Spreken wordt aangejaagd en uitgesprokener gemaakt middels Puls, ja, en gevormd natuurlijk door de Instellingen, maar

toch, als puntje bij paaltje komt zijn wij het overwegend. Zijn het Craig en Lauren en ik en we Spreken niet gelijkelijk goed, als ik het zo mag zeggen, en voorbereiding is deels (slechts deels) de reden dat sommigen onder ons bijvoorbeeld beter (verhevener, meeslepender) kunnen Spreken dan de anderen. Er zit ook een aangeboren element in, men kan het talent noemen.

Het is geen wedstrijd. En toch ook weer wel.

Wat ik ontdekt heb: hoe langer ik me van tevoren geestelijk vertrouwd maak met mijn Onderwerp, hoe beter mijn ritme zal worden als ik eenmaal begonnen ben.

Meneer U. noemt het 'de machine smeren'.

De hele dag smeer ik mijn machine, leer ik mijn Stad beter kennen door erover na te denken.

Het is een Droevige stad, zeker, want zo staat het in de Instellingen, maar ik stel me een bruisender buurt in de Stad voor, waar alle festiviteiten van de Stad plaatsvinden, ginds op een eilandje waar je alleen in een kano kan komen (een klein flottielje ligt te wachten aan een openbare pier).

Welke kleur hebben de kano's? Zijn er kanoërs? Wat is de stroomrichting als de roeiers hun kano door de baai naar het festiviteiteneiland loodsen? Is er vuurwerk dat speelt op de gezichten van winkeliers en arbeiders die hebben geschraapt en gespaard voor de festiviteit, teneinde al was het voor een enkele avond hun droefenis te vergeten? Het vuurwerk, stel ik me voor, moet weerkaatst worden in het rimpelende ondiepe water dat kabbelt in de nauwe inhammen van het eiland, waar aan de oever oranjebruine cafés staan, versierd met lichtjes die op het minste briesje meedeinen, daar in de cafés waar iedere avond het lachen weerklinkt van degenen die zich tot hun vertroosting een ogenblik gelukkig mogen weten.